# Eva Palkovičová a Mónica Sánchez Presa (2025): *Vladimír Oleríny (1921 — 2016): prekladateľ, literárny a kultúrny diplomat*

Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 280 s.
ISBN 978-80-223-5774-6

Tento rok (2025) vyšla vo vydavateľstve Univerzita Komenského v Bratislave monografia o zakladateľovi modernej slovenskej hispanistiky Vladimírovi Olerínym. Jej autorky Eva Palkovičová a Mónica Sánchez Presa si kládli za cieľ „získať čo najobjektívnejší pohľad na život a dielo“ (s. 5) tejto dôležitej osobnosti slovenského intelektuálneho života. Za týmto účelom obe autorky navštívili početné archívy (Archív Filozofickej fakulty UK, SAV, Slovenský národný archív ai.) Spolupracovali aj s knižnicou Valentína Garcíu Yebru v španielskej Ponferrade. Zrevidovali skutočne signifikantný počet slovenských periodík (*Národné noviny, Kultúrny život, Večerník, Pravda, Práca, Budovateľ, Nové slovo, Smena, Slovenka, Život, Ľud, Slovenské pohľady, Romboid, Literárny týždenník, Revue svetovej literatúry, Knižná revue,* atď.) aj zahraničných periodík (*La Estafeta Literaria, Equivalencias, Bohemia, Unión, Signos, El Siglo, Meridianos, Plural, Filosofía y Letras, Excelsoir,* atď.). Bibliografická informácia iných zdrojov je tiež veľmi bohatá. Spracovali aj rozsiahlu Olerínyho osobnú pozostalosť, ktorú im postúpili jeho dedičia. Publikácia obsahuje aj časť tejto pozostalosti v podobe fotografií, výstrižkov z domácej a zahraničnej tlače, pozvánky, bulletiny a iné materiály, ktoré Vladimír Oleríny starostlivo archivoval. Za pomoci komparatistických metód kriticky hodnotia jeho tvorbu a formulujú výzvy, ktoré Oleríny svojim nasledovníkom zanechal.

Monografia je písaná po slovensky a rozdelená do štyroch kapitol. Autorkou prvých troch kapitol je Eva Palkovičová a autorkou štvrtej kapitoly je Mónica Sánchez Presa.

Eva Palkovičová a Mónica Sánchez Presa (2025): *Vladimír Oleríny (1921 – 2016): prekladateľ, literárny a kultúrny diplomat.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 280 s. ISBN 978-80-223-5774-6

Kapitola prvá „Vladimír Oleríny: synkretický charakter života a diela v kontexte vývinu slovenskej hispanistiky“ popisuje stručne Olerínyho detstvo v Argentíne, návrat na Slovensko (1930) a obdobie štúdia na Právnickej fakulte UK v Bratislave (1945). Pokračuje jeho diplomatickou trajektóriou, ktorá sleduje jeho pôsobenie v Buenos Aires v rokoch 1947 – 1949, počas ktorého osobne spoznal kľúčové osobnosti latinskoamerického kultúrneho života (Rafael Alberti, Nicolás Guillén, Pablo Neruda, Jorge Luis Borges, ai.). Tieto udalosti viedli k jeho prvým publikovaným (časopiseckým) prekladom (1948), ktorých autori boli práve Neruda a Guillén. Po návrate na Slovensko pracuje v Zväze slovenských spisovateľov a kapitola mapuje jeho začiatky v prekladaní, vo filológii, pedagogike a hispanistike, ktorej história sa začína písať v roku 1950 vydaním Cervantesovho *Dona Quijota* (prekl. Jozef Felix). Autorka sa zmieňuje o Olerínyho prvých prekladoch (jeho prvý knižný preklad je *Temná rieka* Alfreda Varelu, 1951). Ďalej približuje aj okolnosti, za akých „prednášal v rokoch 1954 – 1959 literatúru, kultúru a dejiny Španielska a Hispánskej Ameriky“ (s. 26) na Filozofickej fakulte UK. Kapitola stručne zhŕňa jeho získanie hodnosti kandidáta vied na Univerzite Karlovej v Prahe (1963 – 1967), pôsobenie v SAV (1963 – 1991) a informuje o jeho zahraničných cestách a ostatných aktivitách na pozadí spoločenských zmien, ktorými Slovensko prechádzalo. Komentuje aj jeho neutíchajúcu činorodosť − i po odchode do dôchodku (1991) sa Vladimír Oleríny naďalej venoval (nielen) prekladateľskej činnosti a publikoval ďalej, do roku 2012. Prvá kapitola tak poskytuje prvý ucelený obraz o aktivitách, ktoré sú bližšie rozanalyzované v ďalších častiach publikácie.

Rozsiahla druhá kapitola s názvom „Vladimír Oleríny – prekladateľ: autori a diela v kontexte osobnej a spoločenskej situácie“ sa venuje analýze niekoľkých jeho prekladov a postaveniu Olerínyho ako prekladateľa hispánskych literatúr. Dokumentuje jeho prekladateľskú činnosť rozčlenením do podkapitol: 2.1 „Prvý knižný preklad“, 2.2 „Klasici španielskeho Zlatého veku“, 2.3 „Dvorný slovenský prekladateľ Federica Garcíu Lorcu“, 2.4 „Kubánska literatúra“, 2.5 „Propagátor nového hispanoamerického románu“, 2.6 „Preklady spoločenskovednej literatúry“, 2.7 „Druhá vlna záujmu o španielsku klasickú literatúru“. Na viacerých príkladoch Olerínyho prekladov Eva Palkovičová ponúka aj nové možné prekladateľské riešenia. Z tejto kapitoly

Eva Palkovičová a Mónica Sánchez Presa (2025): *Vladimír Oleríny (1921 – 2016): prekladateľ, literárny a kultúrny diplomat.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 280 s. ISBN 978-80-223-5774-6

upriamim pozornosť na veľmi cennú pasáž osobnej korešpondencie medzi Vladimírom Olerínym a Juliom Cortázarom (1965 – 1967), ktorej odhalenie táto publikácia ponúka (2.5). Poukazuje na priateľský charakter vzťahu s týmto velikánom latinskoamerickej literatúry a veľmi živo dokladá Olerínyho disciplínu a úprimný, až vášnivý zápal pre jeho poslanie. Osobné kontakty a priateľstvá s ďalšími velikánmi doby (Gabriel García Márquez ai.) iba podčiarkujú, akým skutočne vzácnym a unikátnym literárnym agentom Slovensko v tejto dobe disponovalo.

Práve túto rolu prezentuje tretia kapitola „Vladimír Oleríny: literárny historik a propagátor hispánskych literatúr a kultúr na Slovensku“, ktorá sa už nesústreďuje na jeho umeleckú činnosť, ale na jeho úlohu v slovenskom kultúrnom prostredí a snahy sprostredkovať slovenskému čitateľstvu čo najväčšie portfólio hispanoamerických literatúr. „Diela hispanoamerického románu navrhoval do edičných plánov, prekladal ich, prezentoval v rámci časopiseckých propagačných vydaní, vysvetľoval a obhajoval estetiku magického či fantastického realizmu v dennej tlači. Hispanoamerickú literatúru prezentoval aj v slovenských týždenníkoch a denníkoch, jeho popularizačná činnosť bola systematická a dlhodobá“ (s. 126). Táto pasáž komunikuje aj jeho časté pocity osamelosti v tomto zápase a poddimenzovanosť slovenskej hispanistiky v danom období. Kapitola pripomína aj jeho pedagogickú činnosť, v rámci ktorej sa mu podarilo prednášať na popredných svetových univerzitách – dynamiku a tradíciu niektorých týchto pracovísk osobne poznám (Institut d’Etudes Ibérique et Latino-Américaines Sorbonne Paris, Facultad de Filosofía y Letras UNAM) a môžem konštatovať, že je skutočnou poctou, že na nich na pozvanie prednášal náš slovenský hispanista. V oblasti translatológie je pozoruhodná aj osobná korešpondencia s významným španielskym prekladateľom a teoretikom Valentínom Garcíom Yebrom (1972 – 1995).

Štvrtá kapitola „Vladimír Oleríny: veľvyslanec slovenskej literatúry v hispánskych krajinách“ upriamuje pozornosť na ďalšiu aktivitu, ktorú solitérne zastával Oleríny a tou je propagácia slovenskej literatúry na latinskoamerickom a španielskom knižnom trhu. Tejto rozsiahlej a nevyčerpateľnej, no mnohokrát podceňovanej aktivite sa venuje posledná kapitola monografie. Jej autorka Mónica Sánchez Presa tému exportu slovenskej literatúry do krajín hovoriacich po španielsky skúma už dlhší čas (viď *Slovenská literatúra v Španielsku*, 2020).

Eva Palkovičová a Mónica Sánchez Presa (2025): *Vladimír Oleríny (1921 – 2016): prekladateľ, literárny a kultúrny diplomat.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 280 s. ISBN 978-80-223-5774-6

V Oleríny ho prípade odhaľuje jeho, možno najmenej doceňovanú, rolu slovenského literárneho diplomata v hispanofónnom svete. Kapitola komentuje najprv španielsky kontext (4.1), potom latinskoamerický (4.2). Prvá časť približuje jeho návštevy v Španielsku. Počas nich zbieral materiály pre svoje štúdie. Prednášal o hispánskych aj slovenskej literatúre, pričom dokázal odprednášať dopoludnia vo Valladolide o Miguelovi de Unamuno a v ten istý deň popoludní v Madride o Pedrovi Páramovi (30. apríl 1970). Navštevoval španielske vydavateľstvá (Seix-Barral, Guadarrama, atď.), ktoré sa dlhoročne a neúnavne snažil presvedčiť o kvalite slovenskej literárnej produkcie. „Bol presvedčený, že slovenská literatúra má čo ponúknuť španielskym čitateľom" (s. 185). Autorka ďalej upriamuje pozornosť na dôležitý moment vzniku lektorátu slovenského jazyka na Universidad Complutense v Madride (1981) a prináša informácie o uskutočnených prekladoch slovenskej literatúry v Španielsku. Druhá podkapitola mapuje Oleríny ho nadštandardnú sieť kontaktov v Latinskej Amerike a nespočetné cesty do nového kontinentu (Kuba, Čile, Mexiko, Kolumbia, Venezuela), vďaka ktorým sa mu napokon podarilo dohodnúť zrealizovanie prekladov viacerých slovenských autorov (Miroslav Válek, Ladislav Mňačko, Dušan Mitana ai.). Najviac z nich, prirodzene, na Kube, kam cestoval najčastejšie a kde mal už počas svojej prvej cesty (1961) „naplánovanú prednášku o slovenskej literatúre v Národnej knižnici Kuby" (s. 219). V tejto kapitole môžeme pozorovať nemalé úsilie o vybudovanie kultúrnych mostov a skutočne neutíchajúcu vytrvalosť, ktorú Oleríny vykazoval (ešte aj koncom deväťdesiatych rokoch, už ako člen viacerých významných porôt) v snahe zabezpečiť šírenie slovenskej literatúry v hispánskom svete a jeho kritický postoj voči nepripravenosti a slabej podpore, či skôr nepodpore, slovenských inštitúcií (s. 206).

V publikácii oceňujem informáciu o mnohých projektoch, ktoré sa vo finále nezrealizovali, no poukazujú na Oleríny ho osobnú rezistenciu a chýbajúce miesta, ktoré v tejto oblasti treba zaplniť. Niektoré dáta a informácie sa však v jednotlivých kapitolách opakujú, čo je ale, predpokladám, dôsledkom úsilia zachytiť skúmanú problematiku z viacerých uhlov.

I napriek širokému časovému rozsahu pôsobenia Vladimíra Oleríny ho (sedemdesiat rokov sústavnej práce), a navyše vo výrazne sa meniacich spoločenských podmienkach, sa autorkám na základe

Eva Palkovičová a Mónica Sánchez Presa (2025): *Vladimír Oleríny (1921 – 2016): prekladateľ, literárny a kultúrny diplomat.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 280 s. ISBN 978-80-223-5774-6

štúdia takého početného množstva zdrojov podarilo vytvoriť prvý ucelený obraz o rôznorodých a rozsiahlych aktivitách slovenského hispanistu. Vďaka ich výskumu budú nasledujúce generácie formujúcich sa hispanistov a hispanistiek disponovať materiálom, ktorý ich sprevádza históriou ich vedného odboru a spoznajú kľúčových protagonistov a protagonistky slovenskej hispanistiky v rámcovom kontexte.

**Veronika Krejčová**
**Katedra romanistiky**
**Univerzita Komenského v Bratislave**
**Filozofická fakulta**
Gondova 2, 811 02 Bratislava 1, Slovenská republika
veronika.krejcova@uniba.sk